

Branimir Mendeš

Vlasta Pokrivka

Scenska lutka i igra u dječjem vrtiću

Pedagogijski temelji
i odgojno-obrazovna praksa

2024.

Nakladnik

ALFA d. d. Zagreb

Nova Ves 23a

Za nakladnika

Ivan Petric

Direktorica nakladništva

mr. sc. Daniela Novoselić

Urednica

Anita Benčec Nikolovski, prof.

Recenzija

prof. dr. Jasmina Bećirović-Karabegović

doc. dr. sc. Danijela Blanuša Trošelj

izv. prof. dr. sc. Marijana Županić Benić

Likovno i grafičko oblikovanje

Ivo Ivić

Fotografija na naslovnoj stranici

Svirači (Lutke izradila Vlasta Pokrivka, foto Slavica Đulić)

Lektura i korektura

Kristina Ferenčina

Tisak

Tiskara Zrinski

Proizvedeno u Republici Hrvatskoj, EU

CIP zapis dostupan u računalnom katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem **XXX**.

©ALFA d. d., Zagreb 2024.

Ni jedan dio ove knjige ne smije se umnožavati, fotokopirati ili na bilo koji drugi način reproducirati bez nakladnikova i autorova pismenog dopuštenja.

Branimir Mendeš
Vlasta Pokrivka

Scenska lutka i igra u dječjem vrtiću

Pedagogijski temelji
i odgojno-obrazovna praksa

2024.

Dijete je uzelo komad drveta,
stavilo ga u naručje, i gle:
to je divna lutka sa živim očima, dugom kosom;
ona govori, plače, smije se...
Dijete je stavilo komad drveta na pod, i eto:
to je automobil, tramvaj, vatrogasna kola i vilin-konjic...

Dijete je iver pustilo niz vodu.
Iver na vodi – lađa razapetih jedara
koju nosi i daje joj smjer vjetar,
čudesan vjetar – dječja mašta.

Široki su predjeli dječje mašte,
beskonačni su njezini putovi.

Zvezdana Ladika (1970, str. 3)

JEŽIĆ

Ph! Ph! Ph!
Kud sam zašo?
Ali sam se odmah snašo.
Vidim da iz svakog kutka
viri jedna mala lutka.

Nada Horvat

SLIKA 1. Ježić

Sadržaj

RIJEČ-DVIJE NA POČETKU	9
------------------------------	---

1. SVIJET SCENSKIH LUTAKA (Vlasta Pokrivka)	12
--	----

LUTKARSTVO – GRANA SCENSKE UMJETNOSTI	13
TRADICIONALNO I SUVREMENO KAZALIŠTE LUTAKA	21
SCENSKA LUTKA – SREDIŠTE LUTKARSKE UMJETNOSTI	36
TIPOVI SCENSKIH LUTAKA	38
TIKVANTICE – SCENSKE LUTKE IZRAĐENE OD TIKAVA	58
OSNOVNA NAČELA LUTKARSKE ANIMACIJE	66
LUTKARSKI TEKST I LUTKARSKA DRAMATURGIJA	69
LUTKARSKI IGROKAZ	71
DRAMATIZACIJA I ADAPTACIJA UMJETNIČKIH TEKSTOVA ZA MALU LUTKARSKU SCENU	75
SCENSKI GOVOR LUTKE	82
SCENOGRAFIJA U LUTKARSKOJ IGRI	86
LUTKARSKI PROSTOR I OSNOVNA NAČELA MIZANSCENE	90
GLAZBA U LUTKARSKOJ IGRI	92
CJELOVITOST LUTKARSKE IGRE I REDATELJ	94
LUTKE NA FILMU I TELEVIZIJI	96

2. DJEČJI SVIJET U IGRI I STVARALAŠTVU	
---	--

(Branimir Mendeš)	99
--------------------------------	----

O DJETINJSTVU U SUVREMENOJ PEDAGOGIJI	101
IGRA – PRAVO I POTREBA SVAKOG DJETETA	105
Što je zapravo igra?	105
Značajke dječje igre	106
Činitelji koji određuju igru	107
Klasifikacija igara	107
Igrovna okruženja	108
Suvremeni pogledi na dječju igru	108

LUTKA – OMILJENA IGRAČKA U DJETINJSTVU	
I PRIJATELJ TIJEKOM ODRASTANJA	110
OD IGRE PREMA DJEČJEM STVARALAŠTVU	113

3. U IGRI ZAJEDNO: SCENSKE LUTKA, DJECA

I ODGAJATELJI/RODITELJI (Branimir Mendeš)	117
DIJETE, SCENSKA LUTKA I IGRA	119
Igra scenskom lutkom u kontekstu dobrobiti za dijete	122
Simbolički jezici djeteta.....	123
SCENSKA LUTKA U OBITELJSKOM DOMU	125
Vrijednost zajedničke igre djece i roditelja	125
Kućno kazalište lutaka	127
SCENSKA LUTKA U INSTITUCIJSKOM RANOM	
I PREDŠKOLSKOM ODGOJU	131
Značajke suvremenog dječjeg vrtića	131
Scenska lutka u odgojno-obrazovnim programima i kurikulumima ranog	
i predškolskog odgoj: retrospektiva	134
Scenska lutka u jasličkom kontekstu	155
Scenska lutka u vrtićkom kontekstu	157
Poticajni prostorno-materijalni kontekst	181
Lutkarska igra u kazalištu sjena	193
Stolne lutkarske predstave u waldorfskom dječjem vrtiću	195
Odgajatelj i scenska lutka	198
Dokumentiranje igara scenskom lutkom	210

4. REKLI SU O SCENSKOJ LUTKI I KAZALIŠTU LUTAKA 213

Misli iz literature	215
---------------------------	-----

5. OD RIJEČI DO LUTKARSKE IGRE 219

Mačak skitnica (Ivana Pokrivka)	221
Klaun litalica (Jadranka Čunčić-Bandov)	223
Loptica hopsica (Jan Malik)	224
Djed i repa (prema ruskoj usmenoj priči)	227

Mala snježna priča (Vlasta Pokrivka)	229
Konjić-poeta (Nada Zidar-Bogadi)	231
Cvijet koji leti (Darinka Plaček)	233
Što sve tikva može biti (Mirjana Jelašac)	233
Bijeli miš (Ida Bogadi)	234
Nastaju i nestaju, odlaze i dolaze (Ivana i Vlasta Pokrivka)	235
Dva pisma (Nada Zidar-Bogadi)	240
Novosti (Ida Bogadi)	241
Tik, Tak, Tuk,Tek, Tok (Nada Horvat)	241
Svjetlo - mrak (Nada Horvat)	242
Hoću biti Brljiban (Nada Horvat)	243
Gumb i gumbojed (Mirjana Jelašac)	245
Kutijice prijateljice (Nada Zidar-Bogadi)	247
Jastučić i igla (prema predlošku Zlate Kolarić-Kišur)	248
Priča o gavranu i lisici (prema predlošku Ljubivoja Ršumovića)	249
Tvrdoglavi mačić (prema predlošku Ivana Bjeliševa)	251
Doručak na travi (Nada Zidar-Bogadi)	253
Magarac i konj (Mirjana Jelašac)	254
Ljubav (prema predlošku Anđelke Martić)	256
Kolibice, tko u tebi stanuje? (prema ruskoj usmenoj priči)	257
Kućica-bojica (priredila Lili Matković)	260

Popis književnih djela i zbirki za djecu rane i predškolske dobi	261
---	------------

Podaci o scenskim lutkama, elementima scenografije, kazalištu sjena, fotografijama i drugim slikovnim prilogima u knjizi	263
---	------------

KAZALO IMENA	265
---------------------------	------------

ZAHVALE	266
----------------------	------------

LITERATURA	267
-------------------------	------------

RIJEČ-DVIJE NA POČETKU

Knjiga *Scenska lutka u dječjem svijetu* rezultat je autorovih višegodišnjih teorijskih razmatranja i praktičnih iskustava vezanih uz niz pitanja lutkarsko-umjetničke i pedagoške tematike. Razmatra umjetničko-pedagoški pristup u ranom i predškolskom odgoju, odnosno jednu njegovu dimenziju – scensku lutku u igri, izražavanju i stvaranju djeteta rane i predškolske dobi. Polazi se od stava prema kojem je umjetnost prirodni ljudski jezik (Hayman, 1980). Različite orijentacije kurikulumu ranog i predškolskog odgoja (npr. istraživački, umjetnički) usmjerene su k poticanju cjelovitog razvoja djeteta. Knjigu obilježava sinteza znanstvenog i umjetničkog pristupa odnosno teorije i odgojno-obrazovne prakse. U knjigu je uvršten niz etnografskih zapisa iz odgojno-obrazovne prakse kojima se potkrepljuju teorijska izlaganja.

Sastoji se od pet poglavlja.

Prvo poglavlje *Svijet scenskih lutaka* posvećeno je osnovnim pojmovima lutkarske umjetnosti, koja ima dugu povijest. Kazalište lutaka mijenjalo se tijekom vremena, a u ovom se poglavlju čitatelj upoznaje s kratkim povijesnim pregledom lutkarske umjetnosti, tipovima scenskih lutaka i njihove animacije, osnovama dramatizacije i adaptacije književnih tekstova za malu lutkarsku scenu i dr. Ovo je poglavlje u funkciji razumijevanja središnjeg problema u knjizi, a to je igra djeteta rane i predškolske dobi scenskom lutkom.

Drugo poglavlje *Dječji svijet u igri i stvaralaštvu* sadrži osnovne informacije o djetinjstvu, igri i stvaralaštvu nužne za razumijevanje temeljnog problema zastupljenog u knjizi.¹

Treće poglavlje *U igri zajedno: scenska lutka, djeca i odgajatelji/roditelji* posvećeno je djetetovoj igri scenskom lutkom koja se promatra u kontekstu niza mogućnosti za cjeloviti razvoj, odgoj te razvoj različitih kompetencija. Tijekom igara scenskom lutkom stvara se poticajni kontekst za dijete. Igra scenskom lutkom u

¹ Više o dječjoj igri zainteresirani čitatelj može saznati u dostupnoj literaturi (npr. Duran, 2011; Klarin, 2017; Mendeš, Marić, Goran, 2020).

obiteljskom okruženju promatra se s aspekta vrijednosti zajedničkog provođenja vremena djece i roditelja. Poticajan prostor za igre scenskom lutkom jest dječji vrtić. Igra scenskom lutkom poveznica je između djece i odgajatelja.

Četvrto poglavlje – *O scenskoj lutki i kazalištu lutaka* – donosi izbor misli istaknutih umjetnika i pedagoga. Zastupljene misli bile su inspirativne autorima knjige te su ih nadahnjivale tijekom njezina nastajanja.

Peto poglavlje *Od riječi do lutkarske igre* sadrži izbor kratkih igrokaza prikladnih za izvođenje na maloj lutkarskoj sceni dječjeg vrtića. Namijenjeni su scenskoj realizaciji odgajatelja. Mogu poslužiti kao poticaj za lutkarske improvizacije djece.

Na kraju knjige nalazi se popis fotografija i slikovnih priloga, preporučeni popis književnih djela i zbirke za djecu rane i predškolske dobi prikladnih za scensku realizaciju, kazalo imena te popis referirane literature.

Knjiga je rezultat suradnje, razumijevanja i dopunjavanja teorijskih i praktičnih iskustava njezinih autora. U knjigu su uvršteni i neki prethodno objavljeni radovi autora koji su za ovu prigodu prerađeni i dopunjeni. Velik broj slikovnih priloga i fotografija dopunjuje tekst.

Stranice knjige prvenstveno se obraćaju odgajateljima djece rane i predškolske dobi te studentima ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. Vjerujemo da će se knjigom koristiti i stručnjaci drugih profila (učitelji razredne nastave, akademski glumci – lutkari, voditelji dramsko-lutkarskih radionica), ali i roditelji.

Autori

*Od svih scenskih umjetnosti nema sumnje,
najveće uspjehe kod djece postiže kazalište lutaka.
Ljubav djece za kazalište lutaka tako je snažna,
a veza njima čvrsta i prisna,
da kazalište lutaka u punom smislu riječi,
kao ni jedna druga umjetnost, zaslužuje naziv
„umjetnost za djecu“.*

Zvonko i Vjera Berković (1951, str. 111)

1. SVIJET SCENSKIH LUTAKA

(Vlasta Pokrivka)

LUTKARSTVO

- GRANA SCENSKE UMJETNOSTI

U složenosti scenske umjetnosti pojedine grane (drama, balet, lutkarstvo, pantomima i dr.) imaju svoje specifične izražajne mogućnosti, svoje teme, ukratko svoje polje izražavanja. Bit je lutkarstva, kao grane scenske umjetnosti, u neobično lijepom, poetskom činu oživljavanja nežive materije preko glumca lutkara. Od svih grana scenske umjetnosti lutkarstvo je najpogodnije za prikazivanje bajki, fantastike te čudesnih prizora. Upravo je zato kazalište lutaka toliko blisko djeci. lutka će živjeti na sceni i svojom igrom graditi svijet istovjetan stvarnom svijetu jedino sredstvima koja su njoj svojstvena. Kreacijom lutaka, njihovom animacijom, pažljivim izborom i realizacijom tema te lutkarstvu svojstvenim izražajnim sredstvima postavljaju se na lutkarsku scenu igre pogodne samo za lutke.

Što je lutka? Na taj upit odgovor daju njezini pojavni oblici. Javlja se kao magijsko sredstvo, igračka, kazališna lutka (tj. alat lutkara). Tijekom prošlosti njezine su se funkcije mijenjale. Neke su funkcije u pojedinim društveno-povijesnim razdobljima bile predimenzionirane (npr. lutka kao magijsko sredstvo). „Lutka je zadržala svoju interesantnost kroz sve epohe u historiji čovječanstva.” (Božičević, 1968, str. 57). Za određenje pojma *lutka* poslužit će nam sljedeće shvaćanje:

Lutka je trodimenzionalna figura izrađena od različitih materijala poput drva, voska, papirmašea, platna ili metala. Namijenjena je kazališnoj izvedbi da prikaže čovjeka ili neko drugo biće, a oživljava je čovjek uz pomoć žica i štapova kojima manipulira izvana ili neposredno vlastitom rukom, ukoliko je, na primjer, manipulirana iznutra. (Jurkowski, 2005, str. 11).

Što sve može biti lutka? Na pitanje ćemo odgovoriti riječima recentnog autora:

Sve može biti lutka. Od krumpira do gumice za brisanje. Strašilo u polju je lutka. Zar se niste igrali s kvrgavim krumpirom, izrezali mu usta i oči, naticali grančice za ruke i noge i drugi krumpirić umjesto nosa? Od repe postaje babina glava ako joj se priveže rubac i izdubu oči i usta, a djed ako mu prilijepimo „brkove od kukuruza“. (Mrkšić, 1971, str. 182-183)

Scenska lutka svojevrsna je metafora. Riječ *metafora* dolazi iz teorije književnosti te označava „zamjenu značenja jedne riječi značenjem druge riječi“. (Solar, 1977, str. 65). Na koji način scenska lutka postaje metafora? Odgovor daje sljedeći citat:

Predmeti, oblikovani ljudskom voljom, poprimaju novo značenje, postaju novi subjekti – metafore – prijenosom lutkareve energije na predmete kojima manipulira svojom rukom. Najvažniji element u tom činu je njegovo vjerovanje u čudesnu transformaciju, vjerovanje u metaforu predmeta. (Majaron, 2014, str. 186-187)

Kazalište lutaka ima mnogo zajedničkoga s kazalištem živog glumca, a povezuje ih u tri osnovna uvjeta: dramsko djelo, izvođači i publika. Ipak, većina je izražajnih sredstava u te dvije umjetnosti različita, čak sasvim suprotna. Kazalište lutaka samo je blisko živom kazalištu. Lutkarski igrokazi često se posuđuju iz živog kazališta. Međutim, takvi igrokazi najčešće nemaju nikakve veze sa specifičnim lutkarskim izrazom. lutka je oblikovana za svoju ulogu. Ona ima neponovljiv lik. Dok se, na primjer, glumac služi mimikom za izražavanje emocionalnih raspoloženja, lutka ima uvijek isti izraz lica i služi se sebi svojstvenim pokretima koji mogu biti nezgrapni, krupni, prenaplašeni, pa je zanimljivo da upravo tim svojstvima lutke dobivaju toplinu i draž na sceni. lutka u svojim pokretima nije uvijek podvrgnuta zakonu sile teže, stoga je slobodnija, za razliku od živoga glumca, a nekad i pokretnija. Ona nije nositelj teške i složene dramske radnje. Lutke su jednostavne i poetične.

Edward Gordon Craig (1872. – 1966.), engleski kazališni djelatnik, glumac, scenograf i reformator kazališta, napisao je početkom 20. stoljeća sljedeće: „(...) lutke mi izgledaju kao posljednji odjek uzvišene i lijepe umjetnosti neke prošle civilizacije. (...) Tko zna da li će lutka, možda, postati jednom prikladan posrednik za vjerni izraz plemenitih umjetnikovih misli...?“ (Craig, 1902, prema Mrkšić, 1971). U njegovu čast kazalište se zove The Gordon Craig Theatre.

Lutkarski izraz u svojoj prvobitnoj formi javlja se na pragu razvoja svjetskih kultura. lutka je od davnina prisutna u kulturi (Fraser, 1972; Jurkowski, 2015; 2017) i kao takva značajan je element tradicijske kulture. Pojedine zemlje prepoznatljive su i po tradicijskim lutkama (Chanan i Francis, 1989; Peteh, 2009). lutka je i omiljena igračka djevojčica. Pojedine lutke koriste se i u psihoterapiji dječje dobi (Bastašić, 1988; 2014). O stvaralaštvu u lutkarskoj umjetnosti govori sljedeći citat:

Proces oživljavanja lutke ne vrši se samo u slobodnoj i nekontroliranoj dječjoj mašti, taj se proces odigrava svakodnevno, samo potpuno svjesno i racionalno, na pozornici kazališta lutaka. lutka treba da živi, to je fundamentalni zakon lutkarske umjetnosti.

Život lutke na pozornici, djeluje magično na gledaoca. To je osnovni razlog intenzivne ljubavi svih vremena i generacija za kazalište lutaka, to je razlog da je kazalište lutaka u svojoj dugoj historiji moglo prebroditi sve teškoće, koje su prijetile da će mu zauvijek zatvoriti put u budućnosti.

Nigdje nam nisu sačuvani spomenici o prvom lutkaru, prvoj lutki i prvoj publici, i prema tome ne znamo, kako su oni doživljavali rađanje te, za ono vrijeme nove umjetnosti. Ali da nam je koji anonimni staroindijski kroničar kojim slučajem ostavio neki podatak o tom događaju, sigurno bi saznali, da je veliko oduševljenje zahvatilo sve prisutne. Uspjelo je ostvariti trijumf nad prirodom: prvi je lutkar uspio da od mrtvog stvori živo. Prošlo je mnogo vremena, vjekovi nas dijele od dana, kada je u tišini drevnog Istoka rođeno kazalište lutaka; za to su vrijeme postignuti mnogi trijumfi nad prirodom, ali nas još uvijek oduševljava i fascinira kazalište lutaka, ta mala kućica, u kojoj lutke proživljuju svoj nježni, ljupki život. (Berković, 1951, str. 11-13)

U poznatom djelu *Pinokio* talijanskog pisca Carla Collodija obična cjepanica dobiva ljudska obilježja. Tako je nastao glavni junak djela *Pinokio*. Na isti je način nastao i lutka Buratino, lik iz djela *Zlatni ključić* ruskog pisca Alekseja Tolstoja. Cjepanica transformirana u drvenog lutka govori, plače, smije se... Sve to uz pomoć mašte. Put transformacije obične cjepanice u drvenog lutka približavaju nam odlomci u nastavku.

STOLARU GIUSEPPEU DOŠLA JE POD RUKE CJEPANICA KOJA JE PLAKALA LJUDSKIM GLASOM

SLIKA 2. Buratino – lik iz ciklusa Zlatni ključić

Nekada davno, veoma davno, u jednom mjestu na obali Sredozemnog mora, živio je stari stolar Giuseppe; zbog crvenkastoplavog nosa zvali su ga Crveni Nos.

Nađe on jednom cjepanicu, običnu cjepanicu, kakve se zimi stavljaju u vatru. Pogleda Giuseppe cjepanicu i kaže:

– Nije loša, od nje bi se dalo napraviti nešto vrijedno, recimo, noga za kakav stol...

Giuseppe dohvati svoje naočale vezane konopom, jer su i one bile stare, nataknu ih na nos i počne razgledavati cjepanicu sa svih strana. Onda uze sjekiricu i spremi

se da je teše. Ali čim je prvi put udario sjekiricom po cjepanici, čuo je neobičan, pištavi glasić:

– Ajoj, ajoj, molim vas, lakše!

Giuseppe stavi naočale na vrh nosa i začuđen pogleda okolo – nigdje nikoga nije bilo.

Zaviri pod svoj stolarski radni stol – nikoga...

Zavuče ruku u korpu punu šiški – nikoga...

Otvori vrata, proviri iza njih – ni vani ne bijaše nikoga...

– Je li moguće da mi se pričinilo? – pomisli Giuseppe.

– Tko li je mogao govoriti tako tankim glasom...?

On opet uzme sjekiricu i čim je udario njome po cjepanici, začuje plačan glas:

– Pazite, boli me!

Giuseppe se ovaj put toliko uplašio da su mu se čak i naočale oznojile... Potraži svaki ugao u sobi, zaviri čak i pod ognjište i dugo je iskrivljena vrata gledao u dimnjak. – Nema nikoga... – kazao je.

Možda sam popio nešto nevaljalo, pa mi sad odzvanja u ušima? – razmišljaše Giuseppe u čudu.

Ne, danas on baš nije pio ništa što ne bi trebalo da pije... Smirivši se malo on uze u ruke strug, kucnu čekićem u njegov zadnji dio nda bi se sječivo namjestilo taman koliko treba, te da reže drvo ni suviše debelo, ni suviše tanko, stavi cjepanicu na radni stol i tek što krene povući strugu po cjepanici, kad opet netko progovori istim glasom:

– Joj, joj, joj, joj, čujte, zašto me štipate?

Giuseppe ispusti strug, zakorači i krene natraške dok ne tresnu pravo na pod: sad mu je jasno da glas dolazi ravno iz cjepanice.

*Aleksej Tolstoj: Zlatni ključić
(odlomak)*

SLIKA 3. Poštanska marka s likom Buratina

KAD SE VRATI KUĆI, GEPPETTO ODMAH POČNE DJELATI LUTKA I NADJENE MU IME PINOKIO. PRVE LUTKOVE VRAGOLIJE.

SLIKA 4. *Pinokio*

(...)

Čim je došao u kuću, Geppetto uzme oruđe i počne izrađivati i djelati svoga lutka.

– Koje mu ime nadjeti? – reče sam sebi. – Hoću da ga zovem Pinokio. To će mu ime donijeti sreću.

(...)

Kad je našao ime svom lutku, počne ga čisto izrađivati, i napravi mu odmah kosu, zatim čelo, zatim oči.

Zamislite kako se začudio, kad je opazio, da se oči miču i da ga gledaju pažljivo.

Kad je Geppetto vidio da ga gledaju ona dva drvena oka, gotovo mu je pozlilo, i reče mrzovoljnim glasom:

– Drvene očice, zašto me gledate?

Nitko ne odgovori.

Onda, poslije očiju napravi nos; ali tek što je nos bio gotov, počne rasti; i rasti, rasti, rasti, tako da je za nekoliko časaka postao nosina kojoj nije bilo kraja.

Jadan se Geppetto umorio režući ga; ali što ga je više rezao i skraćivao, bezobrazno je nos postajao sve dulji.

Poslije nosa napravi mu usta.

Usta još nije niti dovršio, a ona mu se odmah počnu smijati i kreveljiti se.

- Prestani se smijati! – reče Geppetto zlovoljno; ali kao da je to rekao zidu.
 - Prestani se smijati, opet ti kažem! – vikne prijetećim glasom.
- Tada se usta prestanu smijati, ali isplaze cijeli jezik.

Geppetto, da ne pokvari svoj posao, pričini se da nije ništa opazio, i nastavi da radi.

Poslije usta napravi mu bradu, zatim vrat, ramena, trbuh, ruke i šake.

Tek što je dovršio ruke, Geppetto osjeti da mu je netko odnio vlasulju s glave.

Pogleda gore, i što opazi? Opazi svoju žutu vlasulju u rukama lutka.

- Pinokio, vrati mi odmah moju vlasulju!

A Pinokio, mjesto da mu vrati vlasulju, stavi je sam sebi na glavu i zamalo da se pod vlasuljom ne uguši.

Carlo Collodi: Pinokio
(odlomak)

TRADICIONALNO I SUVREMENO KAZALIŠTE LUTAKA

Lutkarski izraz u svojoj prvobitnoj formi javlja se na pragu razvoja svjetskih kultura. Tijekom prošlosti imala je različite uloge: magijsko sredstvo, igračka, kazališna lutka... Lutke su značajan element tradicijske kulture. Pojedine zemlje prepoznatljive su po svojim tradicijskim lutkama (Chanan i Francis, 1989; Peteh, 2009). Lutka je omiljena igračka djevojčica. Postoji velika bliskost lutke i maske, koja je prisutna u pokladnim običajima od davnina (Gavazzi, 1939; Lozica, 1997; Mrkšić, 1971, 1975).

Lutkarsko kazalište ima bogatu povijest (Ivšić, 1951; Mrkšić, 1971, 1975; Jurkowski, 2005, 2007), a njegovi početci sežu u najstarije civilizacije. U razvoju lutkarske tradicije iznimno mjesto zauzimaju zemlje Dalekog istoka, gdje je lutkarstvo našlo sve uvjete za nesmetan razvoj i tu se prošlost kazališta lutaka podudara s prošlošću kazališta živoga glumca.

Lutke su stigle u Europu kao gotov proizvod istočne kulture i primljene kao zanimljiva, egzotična novost, a ponekad i konkurencija živom kazalištu. Na prve tragove lutaka nailazimo u Indiji, odakle su se s jedne strane lutke proširile u Kinu, Japan i na Javu, a s druge strane preko Egipta prodrle su u staru Grčku, gdje su već u trećem stoljeću prije Krista bile vrlo popularne. U svojim djelima spominju ih Aristotel, Platon i Herodot. Lutke su iz stare Grčke prenesene u Rim, a iz Rima su se proširile po cijeloj Europi.